

SPÁTAY ADRIANA

NÉGY ÉVTIZED A KATEDRÁN

2021. június 7-én kollégánk, Dr. Holczei Árpád magas rangú magyar állami kitüntetést kapott. A komáromi Selye János Gimnázium kémia-biológia szakos tanárának a Németh László-díjat az EMMI minisztere, dr. Kásler Miklós személyesen adta át a pesti Vigadóban. A következő rövid interjúban – érintve személyes és szakmai kérdéseket is – az egy év híján 40 esztendő pályafutásáról beszélgettünk.

■ Jelentős díjak átvételekor szokás köszönetet mondani. Te kinek, mit köszönnél meg?

■ Nyilván először is a szülőknek köszönném meg azt az útravalót, amelyet tőlük kaptam, amely befolyásolta az egész életemet: a nyiladozó gyermeki értelmemet, a pályaválasztásomat, az alapvető erkölcsi értékrendemet, a munkához való hozzáállásomat.

Aztán a kollégáimnak, az idősebb tanártársaimnak, akikhez kezdő fiatal tanárként csapódtam. Rácz Lajos, Konczer József – ők voltak a hozzám

legközelebb állók, emberileg és szakmailag is.

És persze Mártinak, a feleségemnek, aki tolerálta azt a plusz időt, energiát, amelyet én az iskolai dolgaimra fordítottam. A rengeteg felkészülés, a kutató-, a gyűjtőmunkával töltött órák – bár ezeket jobbra késő este, éjjel végeztem. Utólag az ember elgondolkodik azon, hogyan is bírtam azt, hogy a gyerekek elaludtak 10 óra körül, ezután én kb. 1-ig még készültem a másnapi óráimra – azt hiszem, most már nem bírnám.

De átgondolva a kérdést, tágíthatjuk még a kört, hiszen a munkakörülményeimet tekintve köszönettel tartozom a mindenkori igazgatóimnak is, hiszen hagytak dolgozni, nem szóltak bele a tanítási módszereimbe, a tempómba. A magam elvárásai, a saját mércém szerint tudtam a tanórákon és pluszban, a tehetséggondozás terén is dolgozni. Az egyéniségemet, a stílusomat sem kellett megváltoztatnom, feladnom: bátran lehettem önmagam a magam természetességével.

■ Tovább fűzve ezt a gondolatot, beszéljünk a tanár-diák kapcsolatról. Gondolom, egyetértünk abban, hogy az oktató és a tanuló kölcsönösen alakítják, befolyásolják, formálják egymást. Te tanultál valamit a közel 40 év alatt a diákjaidtól?

■ Sokat. Pályakezdőként is és már rutinnal rendelkező tanárként is. A legszembetűnőbb nekem a szorgalom volt, hogy azzal mit lehet elérni. Akadtak olyan diákjaim, akik nem voltak kimagaslóak, nem érdeklődtek túlzottan a biológia iránt, kevésbé vágott gyorsan az eszüik – nos, akiknek meg kellett dolgozni a jó jegyért. Azt a szorgalmat figyelve, ahogy kitartóan, kötelességtudóan dolgoztak, és amelynek az eredménye végül átment minőségbe: ez tiszteletet ébresztett bennem. A sok munka végül meghozta számukra a sikert. Voltak olyan tanulóim, akik alapból tehetségesek voltak, szerteágazó tudásuk volt, sok-sok apró elraktározott információt tudtak az adott pillanatban felhasználni. Ez képesség, nem megtanulható dolog, ilyennek születni

kell, ilyen volt pl. Simonics Tibor. Őket nagyon tudtam csodálni, én is szerettem volna ilyen lenni. Azon diákjaimmal viszont, akikben ott volt a kötelességtudás, egyformák voltunk, az tanulás nélkül is megvolt/megvan bennem.

A diákokat igyekeztem mindig partnerként, munkatársként kezelni, az ő sikereiknek én is örültem, az ő kudarcaik pedig az enyéimé is voltak. Mindig igyekeztem egyfajta lojalitásra törekedni.

Néha inkább azon aggódtam, hogy nagyon átveszik a stílusomat, tehát, hogy bizonyos fokig determinálom néhányukat. Az volt a pedagógiai alapelvelem, hogy erős alapokat építettem, hogy arra már a tehetségének megfelelően ő saját maga építkezzen. Viszont gyakran hallottam szó szerint, az én gondolatmenetemet pontosan követve visszaadni a tananyagot. Ilyenkor az volt a félelmem, hogy hol van a gyerek egyénisége, megmarad-e a kapcsolatunkban az a másik. Úgy érzem, hogy voltak diákok, akiknek tudtam adni, újat mondani, ezzel feljebb emelni őket, míg másoknak nagy ritkán akár korlátot is jelenthettem, bezárva őket a saját stílusommal-stílusomba.

Soha nem akartam szélsőséges emóciókat belevinni a tanításba, ügyeltem a hangulatingadozásra, nagyon fontos volt – és ehhez szigorúan ragaszkodtam az egész pályámon – a következetesség. Az a meglátásom, hogy a diákok ezt nagyon el tudják fogadni, sőt, az érzelmi kiszámíthatóság, a következetesség biztonságérzetet ad nekik.

De az én következetességem össze sem hasonlítható édesapáméval. Ő emberként is, tanárként is fantasztikus precíz volt. Olyan füzeteket tudnék mutatni az órai előkészületeivel, hogy azokat egyenesen, kozmetikázás nélkül ki lehetne adni. Nemcsak a diákok munkáját értékelte ki minden hónapban, hanem saját magát, a saját munkáját is. Gyönyörűen írt, szeretett is kézzel írni – én ebben jócskán elmaradok mögötte.

■ **Komáromban a Király püspök utca szinte az egész életed színtere. A Mariánum, a gimnázium, a lakhelyed...**

■ Hát igen. Általános iskolába a Marianumba jártam, majd pár lépéssel tovább az akkori komáromi magyar gimibe jöttem. Következett a prágai öt egyetemi év; pontosan 1982. szeptember 22-én kaptam meg a tanári kinevezésemet a gimnáziumban. Azóta is megszokások nélkül itt dolgozom: ahova munkaviszonyba léptem, onnan mentem nyugdíjba. A két iskola

között pedig ott áll egy lakóház, az otthonom.

■ **Majd 40 év egyazon munkahelyen. Soha nem fordult meg a fejedben, hogy máshol is kipróbáld magad?**

■ Nem igazán. Azon néha gondolkodtam, hogy alapiskolába kéne menni tanítani, hogy talán ott családiasabb a hangulat, lehet, az jobban megfelelne nekem – de ez csak egy rövid kis felvillanás volt. Aztán később ez is megadatott, hiszen az iskolánkban elindult a nyolcosztályos gimnáziumi oktatás. Válogatott, roppant tehetséges kisdiaokok jöttek hozzánk, az a rengeteg kérdés, állandó izgás-mozgás – nem ehhez voltam szokva, őszintén megmondva, fárasztó volt. És, persze, a tanítási módszerekben is fejlődni kellett, igazi kihívás volt ez egy középiskolásokhoz szokott tanárnak, sokszor fizikailag is. Nem tartom (sosem tartottam) magam egy merev, szikkadt stílusú tanárnak, rengeteg játékoság jellemezte a kisikkal való munkámat.

■ **Hétszavasak! Ezt a fajta, az ismétlésre, akár a számonkérésre használt módszeremet én tőled loptam s használok az óráimon, de te meg az édesapádtól „örökölted”. Melyek azok a módszerek, erkölcsi-etikai értékek, amelyek benned is tanári erényként örökítődtek tovább?**

■ Az órákon a szemléltetés. Apám vallotta, hogy a tanítási folyamatba legyen bekapcsolva minél több érzékszerv, azt mondta, hogy soha nem megyek be az órára „csak” a könyvvel, füzettel, mindig viszek még be ezt-azt, tesztek a zsebembe valamit, hogy fizikailag is szemléltetni tudjam a tananyagot. Erre mindig nagyon odafigyeltem én is, manapság – a technikai lehetőségeket kihasználva – a zsebemben gyakran egy usb-kulcs van. El kell ismernem a modern kor adta lehetőségek széles skáláját, de a dolgok tárgyi mivolta, jelenléte, hogy kézbe lehet fogni, érezni, tapogatni, a súlyát felmérni – nekem ez élményszerűbb, hozzám közelállóbb volt. Ha az ember egy mamutfoggal a zsebében megy be az osztályba, az azért meglehetősen, nem, mint egy oktatófilm? Nem beszélve arról, hogy a modern oktatási módszereket állandóan tanulom, kicsit megviselt a távoktatás is. Hiányzott a releváns információ, a visszajelzés a diák tényleges tudásáról, az emberben ott motoszkált a csalás, a visszaélés lehetősége is. Ez a fajta súlyponteltolódás nem tudott sikerélménnyel eltölteni.

Apám részéről alapvető dolog volt a tárgyi tudás. Számomra szintén meg-

kérdőjelezhetetlen dolog egy tanár szakmai tudása. Fontos, hogy én abszolút magabiztos lehessen az órán, nehogy kizökkentsen egy stresszhelyzet. Nem mellékesen a tudás párosul a tekintéllyel, a diákok előszeretettel próbálják „megfogni” az embert – és az fontos dolog, hogy aki követel, az tudjon is!

Persze, előfordult, hogy számomra ismeretlen, tizedrangú információval jött egy gyerek. Vagy utánanézttem a dolognak, vagy visszadobva a labdát őt bíztam meg egy kis kutatómunkával.

Apám precizitását csak megközelíteni tudtam, talán az óravázlataimban, a jegyzeteimben tudtam leginkább felnőni hozzá. Arra törekedtem, hogy kevés szóval, a szavak, a fogalmak logikus kapcsolatát kiemelve ragadjam meg a tananyag lényegét – nagy hangsúlyt fektetve a vizualitásra. Nekem a vizualitás mindig is nagyon fontos volt, a diplomamunkám is ez volt, egy transzparens sorozat a sejszerkezetről.

■ **A Németh László-díjat a tehetséggondozásért, diákjaid versenyeredményeért is kaptad. Szerinted mire jók a versenyek, szükségesnek tartod őket?**

■ Biztos vagyok benne, hogy a tehetséges diákoknak a verseny egy nagyon jó lehetőség a fejlődésre, de az utóbbi időben nálam egyfajta ártékelés ment végbe. Nem vagyok mindenáron versenypárti. Úgy érzem, hogy a tanításom súlypontja a többség felé tolódott, nemcsak az a pár kimagasló tehetségű és a biológiát életcélnak tekintő diák fontos számomra, hanem az is, hogy a többi mit visz magával a középiskolai tanulmányaiból. Az a célom, hogy a „nem szeretem a biológiát” gyerek is a lehető legtöbbet kapja és vigye magával az órákról. A versenyezés nem a cél, hanem a tehetségek fejlesztésének eszköze.

Negatívumként említeném viszont, hogy a diákjaink számát tekintve a versenylehetőségek nagyon szűkek, sőt a pályafutásom alatt az egyes kategóriákból továbbjutók száma még korlátozódott.

■ **Úgy tudom, hogy a természettudományi tantárgyak heti óraszámának a csökkenése a biológiát is érintette.**

■ Így van, régebben több volt, és voltak természettudományi osztályaink is, ahol emelt óraszám jutott ezen tantárgyakra. Ami viszont jócskán megritkult, az a gyakorlati óra, itt tudtuk igazán közel hozni, a gyakorlatban is bemutatni az elméletet.

■ **Hogy lehet ezt a hiányzó óramenyiséget pótolni? Hiszen a leendő orvosoknak, természettudósoknak szükségük van a tudásra.**

■ Negyedik évben a szemináriumokon pótoljuk a hiányt, ebben a tanévben nyugdíjasként ezeket a szemináriumi órákat tanítom. Viszont az az igazság, hogy figyelve az egyes egyetemek profilját, látjuk, hogy a bejutáshoz sokszor elég a tananyag ismerete, a teszt kitűnő megoldása, nem baj, ha a felvételiző leendő orvos soha nem látott mikroszkópot. A gyakorlati órák inkább az élményszerű megismerést, a természethez való hozzáállást segíthetnék elő, mint az egyetemre való bejutást. Eltávolodott egymástól a biológia gyakorlati, illetve elméleti oktatása, megismertetése – ezt sajnálatos tendenciának tartom.

■ **A 40 évbe sok minden belefért: rendszerváltás, változó társadalmi erkölcsök, élettempó stb. Mit tanácsolnál a mai szülőknek, hogyan neveljék gyermekeiket, mire fektessenek hangsúlyt?**

■ Ha az én értékeimből indulok ki, akkor az alázatosságra. A mai emberi kapcsolatokra jellemző az azonnali visszavágás, az elégtétel- és a hibakeresés. Azt látom, hogy gyakori a kibújás a felelősség, a kötelezettség alól. A gyerekeket meg kell tanítani arra, hogy felelősséget vállaljanak önmagukért, ne bújjanak ki a feladatok alól, hanem következetesen, kitartó munkával véghez vigyék azokat. Úgy érzem, régen könnyebben kezelhető gyerekeket tanítottunk, élesek voltak az erkölcsi határok, szigorúbbak voltak az elvárások, a számonkérések a családokban is. Most, a hatvanon túl, úgy látom, hogy a mai fiatal generáció erőnléti állapota, fizikai állóképessége, kitartása, szívóssága is gyengébb, amelyen nyilván sokat rontott a távoktatás is.

Tudom, hogy könnyű erről beszélni, a világ, a társadalom mai állapota nagyon sok terhet ró a szülőkre is. De a szülőknek el kellene hinniük, hogy a pedagógus őszintén úgy gondolja, hogy azonos oldalon állnak: egy irányba kell húznia a szülőnek is, a tanárnak is. Ha a gyerek otthon nem lát, nem tanul illemet, tiszteletet, akkor sem az iskolában, sem az életben nem fog úgy viselkedni. Ha szemtelen a tanárával, tiszteletlen a diáktársaival, akkor otthon is így fog megnyilvánulni. A nevelés egy nagyon hosszú, sokszor bizonytalan kimenetelű csoportos munka, szerintem.

■ **A pályád alatt több idősebb kollégád nemcsak a mentorod, hanem a barátod is lett, jó tanácsokkal segítettek,**

számíthattál rájuk. Nyugdíjba vonulóként te mit adnál útravalóul a fiatal pályakezdő tanároknak?

■ Kitartást, hatalmas energiát kívánok nekik. Leginkább az energiára lesz szükségük, amely már más irányba kell, hogy hasson. Nem a tanításba kell több energiát fektetniük, hanem a fegyelmezésbe, a diákok kívánt irányba terelgetésébe.

Talán meg sem kell említenem a szakmaiságot, a megfelelő tudást, mely nélkül elképzelhetetlen egy sikeres tanári pálya. És nem szabad megállni az egyetemen szerzett ismereteknél, az önképzés, az újdonságok állandó figyelése, beemelése a tanításba is nagyon fontos. Persze, nem mindegy, hogy ki és miért választja a tanári pályát. Tényleg az elhivatottság vezérli, vagy csak kényszerűségből végezte el a tanárképzőt? Nálam ez nem volt kérdés, abban nőtem fel, hogy édesapám izzig-vérig pedagógus. Számomra teljesen egyértelmű volt, hogy merre, tovább. És ha valaki elszánt, elhivatott, akkor mindent megtesz, hogy a kitűzött célt megvalósítsa.

■ **Vannak a pályáddal, a tanítással kapcsolatban elvarratlan szálak? Elégedett vagy a 40 évvel?**

■ Igen, visszatekintve, az egészet folyamatában nézve és értékelve, igen. Persze, vannak dolgok, amelyeket a mostani eszemmel másként csinálnék, de a tanári és osztályfőnökként a nevelői munkám 80%-ával elégedett vagyok. A múlt héten volt egy osztálytalálkozó, pl. ilyen eseményeken is lehet mérni a tanár, az osztályfőnök munkáját. Nagyon jól sikerült találkozó volt, rengeteg fényképet, filmet néztünk vissza a 4 együtt töltött évből. Én osztályfőnökként fontosnak tartottam a képes dokumentációt, gondolva a pár évtizeddel későbbi osztálytalálkozókra is. Ilyenkor felidéződnek a kirándulások, elsöben mindig a közelbe vittem az osztályaimat, a Nyitra, a Vág partjára. Sátoroztunk, ismerkedtünk egymással, később már messzebb is utaztunk, az utolsó kirándulás általában Prága megismeréséről szólt. Szóval, elégedett vagyok.

A szakma, a külvilág is ugyanígy vélekedhetett, mert Dr. Holczhei Árpádot számos díj, elismerés is megerősíthette abban, hogy kitűnően végzi oktatói-nevelői munkáját. A teljesség igénye nélkül álljon itt fontosabb kitüntetéseknek listája: SzMPSz-díjakat kapott 2002-ben, 2006-ban, 2010-ben; 2006-ban az Országos Biológia Olimpiai Bizottság elismerő okleve-

let adományozott neki; 2011-ben a Szlovák Oktatásügyi Minisztérium Szent Gorazd-díjjal, a legmagasabb kitüntetéssel jutalmazta; 2017-ben Polgármester Díjban részesült, 2018-ban pedig a Nyitra Megyei Oktatásügyi Hivatalelismerő oklevéllel és Komenský-émlékéremmel jutalmazta pedagógusi munkáját.

■ **Nyugdíjasként átnézted a bakancslistádat? Mi van rajta?**

■ Vannak még tervek, álmok... A múltban pénz és idő kellett volna, hogy egyik-másik teljesüljön. Most az idő már megvan! A kert, amelyet apám édenkertnek hívott, városi lévén mindig fontos hely volt számomra, most azokat a munkákat szeretném elvégezni, amelyek a múltban időhiány miatt elmaradtak. Ez azért is fontos, mert a kert szorosan összefonódik a családdal, összejövetelek, közös sütés-főzés, az együttlétek, a beszélgetések örömeit jelenti.

Még egyetemista koromban – szintén időhiány miatt – abbahagytam a horgászatot, pedig nagyon szerettem. Jó lenne ehhez is visszatérnem.

Van egy nagy álmom, olyan Matula bácsis csónakázás az unokákkal, az öt fiú és három lány közül csak kapható rá pár! Mint a Tüskevárban, szépen komótosan evezek – itt, a közelben, nem kell ehhez messzire, külföldre menni –, közben beszélgetek az unokákkal, a természetben vagyunk, együtt lélegzünk vele. Ez a legnagyobb vágyam, azt hiszem.

De apám fényképhagyatékának rendezése is nagyon komoly feladat lesz. Én is lelkes fotós vagyok, a családi eseményeken kívül a gimnáziumi pillanatokat, osztályokat, eseményeket már évtizedek óta megörökítem. De édesapám után rengeteg fotó, 1960-tól mozgófilmek maradtak ránk a Mariánum, a város, a család életéből. Megint a technika, a fotók archiválása, konzerválása, a filmek vágása – számomra ez nagy kihívás, de nem szabad veszni hagyni a képeket, mert Komárom városáról rengeteg dokumentum értékű felvétel található köztük. Megörökítette pl. a VII. lakótelep építését, következetesen ugyanarról a helyről fotózta az építkezés előtti és utáni állapotokat.

■ **Elérkeztünk az utolsó kérdéshez: ha végignézel ezen a majd 40 éven, hogy jellemeznéd 1-2 szóval?**

■ Jó mulatság, férfimunka volt!

■ **Köszönöm a beszélgetést, és sok erőt, jó egészséget, boldog pillanatokat és sok időt kívánok nagy szeretettel!**